

првпат. Овој материјал е објавен на 520 страни.

Документите се објавени без јазични и стилски интервенции. Извршени се исправки само на најгрубите правописни грешки и е употребена сегашната македонска азбука. Дел од расположивите документи се без датум и автори, без означување до кого се испраќаат, со многу скратувања на зборовите и широка употреба на конспиративни имиња. Покрај тоа многу од нив се оштетени, нејасни и слично. Документи што се без датум Редакцијата ги утврдила преку нивната содржина, споредувајќи ги со други документи, преку настаните за кои се говори во нив, преку консултации со учесници во НОБ, преку литература и слично.

Бидејќи има повеќе документи кои во оригиналот се пишувани на српско-хрватски јазик, ако се објавуваат за првпат, во овој Зборник се даваат паралелно на српско-хрватски и во превод на македонски јазик. Во такви случаи оригиналот и преводите носат ист реден број на документот. Притоа на преводот се ставени забелешките, а на оригиналот архивските податоци за до-

кументот. На секој документ, даден во превод, во горниот десен агол стои одбележено ПРЕВОД. Во некои документи се испишани текстови кои говорат за карактеристиките на некои личности. Таквите текстови се испуштени од документите, со што не се намалува нивната вредност, ниту пак тоа влијае на содржината.

Посебно за истакнување е тоа што во книгата се дадени: регистар на лични имиња со куси биографски податоци (стр. 459—491), регистар на географски поими (стр. 493—502), тематско предметен регистар (стр. 503—514) и список на кратенките (стр. 457—458). За оние лица за кои се дадени биографии во првите две книги на првиот том, во колку се споменуваат во третата книга, не се даваат повторно биографии.

Презентираната документација во оваа книга недвосмислено дава уверлива слика за улогата и работата на КПЈ во Македонија. Воедно ова е драгоцено дополнување на изворите за проучување на НОБ не само за историчарите и оние кои се занимаваат со ваква проблематика — од Македонија, но и од Југославија.

М. М.

БЕА, ЗАГИНАА, ОСТАНАА

Спомен книга на загинатите борци од НОВ и жртвите на фашизмот, Скопје, 1969, стр. 419

По повод 25-годишнината од ослободувањето на Скопје, во текот на 1969 година под редакција на Митре Инадески, Мино Миновски, Абдуш Хусеин, д-р Милош Константинов, Кузман Георгиевски и Боро Кралевски (кој го подготвил материјалот за печатење) Историскиот архив на град Скопје ја издаде кни-

гата БЕА, ЗАГИНАА, ОСТАНАА, спомен книга на загинатите борци од НОВ и жртвите на фашизмот.

Подготовките за издавање на оваа книга траеле подолго и благодарение на сестраната соработка во собирачката акција со Градскиот одбор на СЗБ од НОВ Скопје и сите Здруженија на борците и воените

инвалиди од подрачјето на Скопје, Општинските сојузи на здруженијата на борците од Куманово, Прешво, Бујановац, Урошевац, Витино, Косовска Каменица и други се прибрани голем број биографии, а Историскиот архив на Скопје изготвил целокупен научно-информативен апарат на трудот.

Книгата изнесува 419 страници и е поделена на пет дела. Во првиот дел (стр. 8—18) „Народни херои“ дадени се биографии на загинали народни херои од Скопје и скопските села, како и на оние кои не се од Скопје, а кои делувале и работеле во градот. Така, на пример, меѓу хероите дадени се биографии на Мирче Ацев, Кузман Јосифовски-Питу и Страхил Пинџур-Страшо или вкупно девет биографии.

Во вториот дел (стр. 19—164) под наслов „Скопјани и жители на Скопје загинали на разни боишта на Југославија“ дадени се биографии спрема податоците со кои се располагало за сите борци од Скопје, Скопско и други места кои делувале и работеле на ова подрачје. Овој дел содржи вкупно 467 биографии.

Во третиот дел (стр. 165—286) „Скопјани, жители на Скопје и други загинали за ослободување на Скопје“ се поместени 426 биографии.

Во четвртиот дел (стр. 287—306) „Бивши жители на Скопје, загинали во текот на НОВ се поместени 48 биографии од кои 7 на народни херои.

Дадените биографии во сите четири дела изнесуваат вкупно 950. Биографиите се однесуваат на личности кои загинале во борбите за ослободување на Скопје и Скопско, како и на други подрачја на Југо-

славја. Сескако дека е нужно да споменеме дека во вкупниот број на загинали се регистрирани и оние борци кои загинаа во борбите за ликвидирање на одметничките фашистички банди кои, и по ослободувањето на Македонија, односно Југославија, продолжија да делуваат извесно време по војната. Покрај биографијата дадена е и фотографија, доколку е сочувана. Кон вкупно 950 биографии на загинали борци приложени се само 362 фотографии со кои располагала редакцијата.

Петтиот дел (стр. 307—376) под наслов „Скопјани и жители на Скопје жртви на фашизмот“ содржи податоци за: жртви на фашистичкиот терор (184 загинали); Скопјани и жители на Скопје загинали како борци на бившата југословенска војска во април 1941 година (97 загинали); Скопјани и жители на Скопје загинали во бомбардирањата во Втората светска војна (137 загинали); Скопски Евреи депортирани во логорите на смртта (3.286 загинали). Вкупниот број загинали — жртви на фашизмот изнесува 3.704.

Во текот на печатењето на книгата редакцијата добила уште седум биографии на загинали борци со три фотографии и ги поместила на стр. 374—376.

После ова редакцијата дала кратко резиме наместо поговор (стр. 377—380) во кое се резимираат дадените податоци во сите пет дела.

Во прилог дадени се десет табеларни прегледи (стр. 381—391) во кои можат да се сретнат податоци за националната припадност на борците, односно жртвите на фашистичкиот терор; припадност на единиците на НОВ (одреди, бригади и други единици на НОВ и ПОЈ);

преглед на загинати на територијата на Скопје, Скопско, Македонија или другите републики; преглед за членување на покретот и годината на нивното загнување; преглед за години на раѓањето и во која возраст загинале, пол, занимање, начин на загнувањето и на крајот податоци за загинати од Скопје и скопските села по место на раѓање.

Покрај табеларните прегледи на крајот од книгата даден е список на загинати борци и жртви на фашизмот од град Скопје и скопските села (стр. 392—398), една шема (стр. 399) од која може да се видат загинати борци од Скопје и Скопско, потоа именски регистер (стр. 400—416) кој е даден по азбучен ред, а покрај името стои и страна на која се наоѓа неговата биографија.

Излегувањето на книгата резултира од сè поинтензивното прибирање на мемоарски и архивски ма-

теријали за периодот на НОБ од страна на Историскиот архив на Скопје и Сојузот на здруженијата на боците на Скопје, кои презеле чекори за нивно средување и објавување, согледувајќи го нивното значење за историјата на град Скопје и скопските села. Секако дека поедини биографии, кои се поместени во овој труд, се објавени и порано во весници и списанија, па и во поедини книги каде што се дадени поопширно. Но вака објавена книгата, во која се прибрани на едно место биографиите на сите загинати борци и жртви на фашизмот од територијата на Скопје и Скопско, е од големо значење. Во таа смисла трудот претставува своевиден придонес во проучувањето на историјата на НОБ што, секако, ќе најде на големо интересирање кај јавноста.

М. М.

Христо Андоновски: „ВИСТИНАТА ЗА ЕГЕЈСКА МАКЕДОНИЈА”, Скопје 1971 стр. 252

Во издание на „Мисла” од Скопје под горниот наслов скоро излезе од печат трудот на Христо Андоновски.

Ценејќи по насловот на трудот, навистина, авторот си поставил една многу племенита, но истовремено и многу одговорна задача. Имено, да ја прикаже скоро двовековната тешка борба на Македонците од егејскиот дел на Македонија за свој опстанок, еманципација, национална и социјална слобода, да ја прикаже тешката судбина на еден народ кој беше монета за поткусуривање на големите и жртва на балканските земји, да ги разобличи грубите фалсификувања што се вршени и уште се вршат на неговото историско минато, на неговите идеали и стремежи.

Трудот на Христо Андоновски што го опфаќа периодот од почетокот на минатиот век до 1949 година се дели на десет глави.

Првата глава (7—43) е посветена на националното будење на македонскиот народ кон крајот на 18 и почетокот на 19 век, односно на појавата на македонски текстови, просветители и преродбеници од Јужна Македонија, културно-просветното движење во Западна Македонија, борбата против грчкото духовно ропство и судрувањето на македонските и големобугарските интереси.

Втората глава (45—59) дава краток преглед на оружениот национален отпор на Македонците, почнувајќи од Негушкото востание во 1822 година, потоа формирањето на Привремената македонска влада на 16 февруари 1878 година, Илинденското востание и положбата на Македонците под Грција по Балканските и Првата светска војна.

Во глава трета (61—81) е опишана економската и политичката ситуација на Егејска Македонија по Првата